

GROW

FOOD. JUSTICE. PLANET.

**GROWING A
BETTER FUTURE
SAMENVATTING**

 Oxfam Novib

www.oxfamnovib.nl/grow

GROWING A BETTER FUTURE

In 1942 leidde een voedselcrisis tot de oprichting van Oxfam. Nu, 70 jaar later, heerst er opnieuw een crisis die ons allemaal bedreigt. Bijna 1 miljard mensen lijden dagelijks honger, en niet-duurzame productiemethodes putten onze planeet uit.

De huidige crises is niet ontstaan omdat er te weinig voedsel is, maar omdat het oneerlijk wordt verdeeld. Wereldwijd wordt er op grote schaal geproduceerd en geconsumeerd, maar aan dat laatste doen mensen met honger niet mee. Wel stuiten zij als eersten op de ecologische grenzen van onze planeet. En als er niet snel iets verandert, ondervinden we allemaal de gevolgen.

De wereldprijzen voor voedsel en olie schieten omhoog. Land en water in arme landen worden in beslag genomen door buitenlandse overheden en ondernemingen. En het klimaat verandert. Toen de voedselprijzen in 2008 hun piek bereikten, belandden ongeveer 100 miljoen mensen méér in armoede. De prijsstijging in 2011 deed daar nog een schep bovenop: nog eens 44 miljoen mensen vervielen in armoede.¹ Deze kille cijfers verhullen de tragische verhalen van miljoenen mensen die steeds armer worden; van gezinnen die zich in de schulden moeten steken; van moeders die het zonder eten of gezondheidszorg moeten stellen; van ouderen die in de steek worden gelaten.

Honger is het symptoom van een dieperliggend probleem. De productiviteit en inkomens zijn in de afgelopen decennia fors gestegen. Toch neemt de honger in de wereld toe. De meeste wetenschappers zijn het erover eens dat de klimaatverandering alleen al uit economisch oogpunt vraagt om snel en krachtig handelen. Toch blijven we doorgaan met het uitstoten van broeikasgassen. De rechtspositie van vrouwen is vooruitgegaan, net als de wereldwijde erkenning dat zij een sleutelrol spelen in de voedselvoorziening. Toch krijgen vrouwen nog nauwelijks toegang tot productiemiddelen. Ook worden hun talenten en leiderschapskwaliteiten miskend.

1 <http://www.bloomberg.com/news/2011-04-16/zoellick-says-world-economy-one-shock-away-from-food-crisis-1-.html>

Dit is een samenvatting van het Oxfam-rapport *'Growing a Better Future: Food justice in a resource-constrained world'*. Dit rapport vormt de basis voor de Grow-campagne van Oxfam. Het rapport, onderzoek, casestudies en informatie over de campagne zijn beschikbaar op www.oxfam.org/grow en www.oxfamnovib.nl/grow.

Ondanks deze verworvenheden en nieuwe inzichten verandert er bijna niets. Dit komt doordat een machtige minderheid met gevestigde belangen profijt heeft bij de bestaande situatie. Bevoorrechte elites vergaren rijkdom ten koste van een verarmde plattelandsbevolking. De biobrandstoflobby wil voedsel in auto's stoppen. Vervuilende industrieën werken acties voor vermindering van uitstoot van broeikasgassen tegen. Scheepvaartbedrijven rekenen veel te veel voor het verschepen van voedselhulp en benadelen zo zowel de belastingbetalers als de mensen voor wie de hulp bedoeld is. En de enorme bedrijven in de landbouw- en voedselindustrie functioneren, onzichtbaar voor het publiek, als wereldwijde oligopolies. Zij bepalen wat er gebeurt in de productieketens en overheersen de markten. Maar ze leggen aan niemand verantwoording af.

Veel overheden bieden geen weerstand aan de gevestigde orde die publieke, natuurlijke rijkdommen uitput. Het lukte hen niet om machtige bedrijven te reguleren. Zo verzuimen overheden om rekening te houden met de behoeften van arme en kwetsbare bevolkingsgroepen, vooral van vrouwen. Regeringen tonen te weinig wil om oorzaken van honger, ongelijkheid en ecologische uitputting aan te pakken.

De toekomst van de mensheid staat op het spel. Het Oxfam-rapport *'Growing a Better Future'* voorziet dat in de komende twintig jaar de prijzen van graan met 120 tot 180 procent zullen stijgen. Dit komt bovenop de toenemende druk op grondstoffen en de klimaatverandering.

De steun aan de ontwikkeling van biobrandstoffen bedraagt wereldwijd 20 miljard dollar per jaar.

Drie agrarische bedrijven – Cargill, Bunge en ADM – hebben samen naar schatting bijna 90 procent van de wereldhandel in graan in handen.

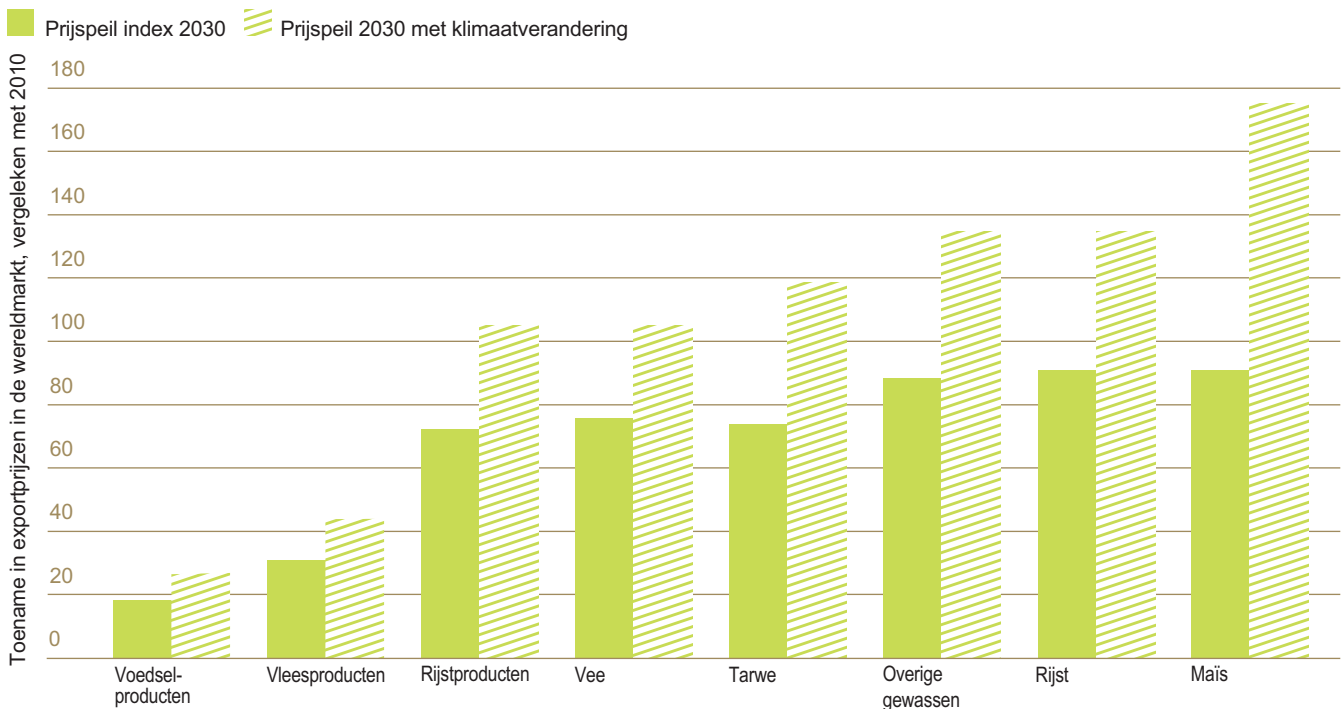

Tussen 1983 en 2006 daalde de steun aan de landbouw in ontwikkelingslanden van 20,4 naar 3,7 procent. In dezelfde periode schoot de steun van rijke landen aan de eigen landbouwsector omhoog tot boven de 250 miljard dollar per jaar. Dit is 79 keer zo veel als hun steun aan de landbouw in ontwikkelingslanden.

Uitdagingen

Voorspelde effecten van klimaatverandering op de prijzen van voedselexporten tot 2030

Bron: Willenbockel (2011) 'Exploring Food Price Scenarios Towards 2030', Oxfam and IDS.

De boodschap van Oxfam's Grow-campagne is eenvoudig: een andere toekomst is mogelijk, en we kunnen die samen bouwen. Als we de komende jaren krachtig optreden, stellen we honderden miljoenen mensen en hun gezinnen in staat zich te voeden. Ook kunnen we voorkomen dat een catastrofale klimaatverandering hun (en onze) toekomst vernietigt.

De vraag naar water zal tegen 2030 met 30 procent zijn toegenomen.

De hoeveelheid landbouwland per hoofd van de bevolking is sinds 1960 gehalveerd.

De landbouw is verantwoordelijk voor zo'n 30 procent van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen.

We staan voor drie uitdagingen:

1. Duurzame productie

We moeten het voedselsysteem omvormen. Rond het jaar 2050 zijn er 9 miljard mensen op aarde. De vraag naar voedsel is dan met 70 procent gestegen. Al die monden moeten straks gevoed worden, ondanks dalende oogsten, een steeds groter gebrek aan water en een toenemende strijd om land. Daarnaast moet de landbouw zich snel aanpassen aan de klimaatverandering en de eigen bijdrage aan die klimaatverandering drastisch verlagen.

Wereldwijde subsidies voor hernieuwbare energie, zijn \$ 57 miljard, tegenover \$ 312 miljard voor fossiele brandstoffen.

---

2. Rechtvaardigheid

We moeten de schrijnende ongelijkheid van het voedselsysteem aanpakken. We produceren genoeg voedsel. Maar in de rijke landen gooien we een kwart van ons voedsel weg. In ontwikkelingslanden hebben bijna 1 miljard mensen niet genoeg te eten.

Honger en armoede komen in ontwikkelingslanden vooral voor op het platteland. Daar wonen enorm veel kleinschalige boeren en boerinnen. Zij vormen de ruggengraat van het voedselsysteem en zijn de beste kans om de productie te verhogen, de voedselzekerheid te versterken en hun kwetsbaarheid te verminderen. Maar deze mensen moeten wel kunnen beschikken over water, technologie, investeringen en krediet. De toegang tot veel van dergelijke middelen wordt hun nu ontzegd. Daarnaast komen grote stukken grond tegen bodemprijzen in handen van investeerders. De plaatselijke bevolking, bijvoorbeeld in Afrika, krijgt daarvoor niet of nauwelijks een compensatie.

---

30 tot 50 procent van al het voedsel wordt verspild. In de rijke landen gooien consumenten voedsel weg. In ontwikkelingslanden gaat voedsel na de oogst vooral verloren door gebrek aan opslag en transport.

Ruim 80% van de recente landaankopen door buitenlandse overheden en bedrijven wordt (nog) niet benut.

---

3. Veerkracht

Het voedselsysteem wordt steeds kwetsbaarder. Sterke stijgingen van de olieprijs werken door in de voedselprijzen, via de hogere kosten voor kunstmest en transport. Extreme weersomstandigheden leiden tot wisselvallige oogsten. Speculatie leidt tot sterke prijsschommelingen op de grondstoffenmarkt. Het meest opmerkelijke is misschien wel de rol van overheden. In plaats van de crisis in voedselprijzen aan te pakken, wakkeren ze deze juist aan met bijvoorbeeld programma's voor biobrandstof en exportverboden.

We moeten hoognodig leren om samen risico's te beheersen en tegenslagen en onzekere situaties op te vangen. Maar de instanties om de meest kwetsbare mensen te beschermen, hebben vaak onvoldoende capaciteit of ontbreken geheel.

Als vrouwen over evenveel middelen zouden beschikken als mannen, dan zou hun oogst met 20 tot 30 procent kunnen stijgen.

---

40 procent van de Amerikaanse maïs oogst belandt in benzinetanks en niet in buiken.

In 2010 werd slechts 63 procent van VN-oproepen tot noodhulp gehonoreerd.

Nieuwe welvaart

Dankzij mensen, organisaties en bewegingen die aan hun toekomst bouwen, is een aantal noodzakelijke veranderingen al in gang gezet.

In Brazilië zijn, door twintig jaar burgeracties, machthebbers en elites uitgedaagd en politieke grenzen verschoven. Mede daardoor zijn politici met visie en moreel gezag gekozen. Ze hebben beleid tegen honger ontwikkeld, dat tot opmerkelijke resultaten heeft geleid.

In Vietnam zijn vergelijkbare successen behaald dankzij landhervormingen en een ambitieus investeringsprogramma voor kleinschalige landbouw.

In Canada hoeft, dankzij een gezamenlijke publiekscampagne, voedsel voor hulp niet meer verplicht in eigen land te worden ingekocht.

Consumenten eisen steeds vaker producten die op een ethisch verantwoorde en duurzame manier zijn geproduceerd.

In Brazilië is tussen 2000 en 2007 de honger met eenderde afgenomen.

Campagnes over klimaatverandering in ontwikkelde en ontwikkelingslanden hebben politici en verantwoordelijke bedrijven wakker geschud. Daardoor neemt de druk toe op bedrijven die zich minder goed gedragen, om meer maatschappelijk verantwoord te gaan ondernemen.

Zulke overwinningen wijzen de weg naar een **nieuwe welvaart** na de crises. Naar een tijdperk waarin het milieu daadwerkelijk op waarde wordt geschat en grondstoffen eerlijk worden gedeeld. Waarin overheden weerstand bieden aan de gevestigde orde en openbare middelen investeren in het publieksbelang. Een tijdperk waarin markten in het belang van iedereen zijn gereguleerd. Waarin bedrijven geen winst meer halen uit het plunderen van grondstoffen, maar een gezonde omzet draaien met het ontwikkelen van oplossingen voor bestaande uitdagingen. Een tijdperk waarin iedereen kan beschikken over de middelen die nodig zijn om zichzelf en zijn of haar gezin te voeden.

De uitdaging waarvoor we staan is groot en moet daarom ook stapsgewijs worden aangenomen. Voor het realiseren van een tijdperk van nieuwe welvaart zijn drie grote verschuivingen nodig. Deze liggen op het gebied van de aanpak van de voedselcrisis, de landbouw en het milieu.

Vietnam heeft vijf jaar voor de streefdatum het eerste millenniumdoel bereikt: halvering van de honger in het land.

---

1. Bouwen aan een wereldwijd beleid om voedselcrises te voorkomen

De aanpak van honger en kwetsbaarheid moet de topprioriteit van overheden zijn. Zij moeten de weerbaarheid van mensen vergroten door:

a) werkgelegenheid te scheppen, b) mensen voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering, c) te investeren in het voorkomen en beperken van rampen en d) sociale vangnetten uit te breiden.

De handel en eventuele risico's daarvan moeten we beheersen met het opzetten van een systeem voor het opbouwen van voedselreserves, het vergroten van de transparantie van de grondstoffenmarkten, het opstellen van regels over exportbeperkingen en het afschaffen van handelsversturende landbouwsubsidies. Financiële speculatie moet worden gereguleerd, en steun aan biobrandstoffen die ten koste gaat van voedsel moet worden afgebouwd.

De noodzakelijke internationale instanties moeten zo worden hervormd dat ze adequaat kunnen reageren op onverwachte ontwikkelingen. Bindende bepalingen voor voedselhulp moeten worden afgeschaft. De internationale gemeenschap moet een systeem opzetten waarmee ze noodhulp volledig kan financieren uit van te voren vastgestelde en geleverde 'geschatte bijdragen'. Verder moet een nieuw wereldwijd fonds ter financiering van klimaataanpassingen in ontwikkelingslanden worden opgezet en gevuld.

2. Bouwen aan een nieuwe toekomst voor de landbouw

De scheve verhoudingen in de publieke investeringen in landbouw moeten worden rechtgetrokken. De miljarden die nu naar de niet-duurzame, industriële landbouw in rijke landen gaan, moeten worden omgebogen naar steun aan kleinschalige voedselproducenten in ontwikkelingslanden. Want bij de laatste groep is de grootste winst te halen in productiviteitsverbetering, verduurzaming, armoedebestrijding en het vergroten van de weerbaarheid. Donoren en internationale organisaties moeten doorgaan met het verhogen van het landbouwaandeel in de ontwikkelingshulputgaven en het investeren in de aanpassing van de landbouw aan klimaatverandering.

Nieuwe wereldwijde regulering is nodig om te garanderen dat investeren in land ook voordelen oplevert voor maatschappij en milieu. Nationale overheden moeten publiekelijk steun geven aan kleinschalige, duurzame landbouw. Ze moeten private investeringen in land en water zo reguleren dat ook vrouwen en mannen die in armoede leven er gebruik van kunnen maken.

Ook bedrijven moeten de kansen grijpen die kleinschalige landbouw biedt: om hun aanvoer te differentiëren en veilig te stellen; om tegemoet te komen aan de groeiende vraag van consumenten naar duurzaam geproduceerde producten; en om nieuwe technologieën te kunnen ontwikkelen.

Waar bedrijven die kansen laten liggen, moeten regeringen arme boeren en boerinnen steunen met onderzoek en ontwikkeling van voor hen geschikte technologieën. Overheden moeten redelijke voorwaarden vaststellen bij de verkoop van producten, en trainingen en toegang tot financieringsmogelijkheden bieden.

3. Bouwen aan een nieuwe toekomst voor het milieu

De race naar een duurzame toekomst is begonnen. Er liggen grote kansen voor hen die voorop lopen. Nationale overheden moeten de veranderingen versnellen en richting geven. Ze moeten investeren in onderzoek, bijvoorbeeld naar schone energie, of subsidies en belastingvoordelen geven om privékapitaal in de juiste richting te leiden. Ze kunnen belasting heffen op ongewenste zaken, zoals op de uitstoot van broeikasgassen. En wetgeving opstellen en naleven, zodat bedrijven vervuilende activiteiten beëindigen en op een verantwoorde wijze producten en diensten leveren.

Hoe pakken we het aan?

De uitdaging waar we voor staan kent zijn gelijke niet in de geschiedenis van de mensheid. Maar als we deze tot een goed einde brengen, wacht ons een duurzame toekomst waarin iedereen genoeg te eten heeft. Het op tijd bereiken van die nieuwe welvaart vereist alle mogelijke energie, vindingrijkheid en politieke wil van alle betrokkenen. Bij het realiseren van nieuwe bestuursinstanties, het investeren in kleinschalige landbouw en het verlagen van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen, zullen eerst de gevestigde belangen overwonnen moeten worden die het politieke proces tot nu toe hebben verlamd.

De **nieuwe welvaart** moet tegelijkertijd van boven naar beneden en van beneden naar boven worden opgebouwd. Boven staan ambitieuze leiders gericht op succes. Politieke leiders zullen specifieke eigenbelangen weerstaan, hun burgers inspireren en in alle overheidsgelederen steun mobiliseren voor maatregelen die in het belang zijn van iedereen. Leiders van grote bedrijven keren zich af van schadelijke lobbypraktijken en steunen politici en overheden die zich volledig inzetten voor verandering. Zij omarmen regulering in plaats van die te ondermijnen. Zij leggen hun maatschappelijke en milieu-rekening niet bij anderen neer. Zij leven op bij het vinden van nieuwe manieren om zo verantwoord mogelijk met schaarse grondstoffen om te gaan.

Aan de basis staan netwerken van burgers, consumenten, producenten, gemeenschappen en maatschappelijke bewegingen. Zij zorgen ervoor dat overheden, investeerders en bedrijven veranderen. Dat doen ze onder meer door de beslissingen die ze nemen en de keuzes die ze maken. Dat kan zijn door het kopen van eerlijke, milieuvriendelijke en CO₂-neutrale producten en diensten, maar ook door het stellen van eisen aan de politiek.

De Oxfam-campagne werkt samen met deze en veel andere gelijkgestemde groepen om zo het momentum voor verandering te creëren. Samen nodigen we de bestaande orde uit om de weg in te slaan naar een nieuwe welvaart.

Actie voor 2011

We mogen geen tijd verliezen. Het jaar 2011 biedt cruciale kansen om de gewenste veranderingen van de grond te krijgen.

Als het Comité voor Wereldvoedselzekerheid in oktober bijeenkomt, moet het instemmen met het reguleren van grootschalige landaankopen. Zo zullen mensen die in armoede leven verzekerd zijn van toegang tot natuurlijke hulpbronnen.

Als de G20-leiders in november bijeenkomen, beslissen ze over óf en hóe de voedselprijzen onder controle gebracht kunnen worden en de markten bestuurd moeten worden om toekomstige voedselcrises het hoofd te kunnen bieden. Ze moeten de transparantie in de grondstoffen- en termijnmarkten vergroten, voedselreserves uitbreiden, financiële speculanten aan regels binden en innovatieve oplossingen afspreken die geld genereren om de gevolgen van de klimaatverandering te financieren. Denk bij het laatste aan het opzetten van sociale vangnetten en het voorbereiden van mensen op eventuele rampen en de gevolgen daarvan.

Als de klimaatonderhandelaars eind 2011 weer bijeenkomen in Durban, moeten ze het in 2010 overeengekomen internationale wereldklimaatfonds handen en voeten geven, met vrouwen in het bestuur, en met voldoende geld.

Donorregeringen moeten tijdens de heronderhandelingen over de Voedselhulpconventie instemmen met het afschaffen van bindende bepalingen voor voedselhulp, de hulp uit de greep van gevestigde belangen halen en tegelijkertijd de efficiëntie, snelheid, effectiviteit en het bereik van die hulp vergroten.

Verder moeten en kunnen overheden zelf de weerbaarheid van hun bevolking bevorderen en werken aan een nieuwe toekomst voor de landbouw. Regeringen kunnen de honger in hun land verminderen door vrouwen gelijke toegang tot productiemiddelen te geven, duurzame landbouwontwikkeling te stimuleren, werkgelegenheid en groei voor iedereen mogelijk te maken, en de kwetsbaarheid van de mensen te verminderen door ze voor te bereiden op klimaatverandering. Denk bij het laatste aan sociale vangnetten opzetten en mensen voorbereiden op eventuele rampen en de gevolgen daarvan.

www.oxfamnovib.nl/grow

© Oxfam International Juni 2011